Purchoti
Philosophi

T. IV

BIBLIOTECA
....

BIBLIOTECA
Montefusco
SALA Aula Magna
SCAFFALE III
NUMERO 142

BIBLIOTECA
Montefusco
SALA Aula Magna
SCAFFALE III
NUMERO 142

...rejo di ... Gio Batta ... Studio ... alla libreria di ... Domini 1702

BIBLIOTECA O. F. M. CAP.
MONTEFUSCO
(Av)

BIBLIOTECA O. F. M. CAP.
MONTEFUSCO
(Av)

5624

INSTITUTIONES PHILOSOPHICÆ

AD FACILIOREM

Veterum, ac Recentiorum

PHILOSOPHORUM

Lectionem comparatæ

OPERA, & STUDIO

V. CL. EDMUNDI PURCHOTII

SENONENSIS,

In consultissima Juris utriusque Facultate Licentiati, Universitatis Parisiensis antehac Rectoris, & emeriti Philosophiæ Professoris.

TOMUS QUARTUS,

Continens Ethicam, seu Moralem Disciplinam.

MONTEFUSCO
LETT. PALC. N. 2
VOLUME N. 5

POST FATA RESURGO

VENETIIS, MDCCXXX.
Apud Joannem Manfrè.
Superiorum permissu, ac Privilegio.

BIBLIOTECA O. F. M. CAP.
MONTEFUSCO
(Av)

INDEX TITULORUM TOMI QUARTI.

Ethica five Morum fcientia. Præfatio. *pag.* 1
Procemium, de natura fcientiæ moralis. 3
Ordo pertractandæ Moralis. 10

PARS PRIMA ETHICÆ.

De ultimo actuum humanorum fine, five de fummo hominis bono. 12
CAP. I. *De bono generatim.* ibid.
CAP. II. *De fine.* 22
CAP. III. *De beatitudine naturali.* 27
CAP. IV. *De beatitudine fupernaturali.* 38
CAP. V. *Qui fint ii, qui ad æternam felicitatem perveniunt: ubi de præcipuo humilitatis Chriftianæ fundamento.* 56
CAP. VI. *Satisfit quæftionibus quibufdam cum tradita fuperius doctrina de beatitudine connexis.* 70

PARS SECUNDA ETHICÆ.

De actibus humanis, eorumque regulis. 88
CAP. I. *Quid fit actus humanus, & quotuplex.* 89
CAP. II. *An omnis actus humanus fit voluntarius.* 95
CAP. III. *An omnis actus humanus fit liber.* 105
CAP. IV. *De bonitate & malitia actuum humanorum.* 131
CAP. V. *De regulis bonitatis & malitiæ moralis.* 149
CAP. VI. *De lege æterna & naturali.* 154
CAP. VII. *De confcientia.* 174
CAP. VIII. *De lege Divina.* 198
CAP. IX. *De legibus humanis.* 222
CAP. X. *Selectæ juris notiones ex Imperatoris Ju-*

stiniani Institutionibus desumptæ, cum variis observationibus ad scientiam morum spectantibus. 239

EX LIBRO PRIMO.

Ad Tit. I. *De justitia & jure.* 240
Ad Tit. II. *De jure naturali gentium, & civili.* ibid.
Ad Tit. III. *De jure personarum.* 241
Ad Tit. VIII. *De his qui sui, vel alieni juris sunt.* 244
Ad Tit. IX. *De Patria potestate.* ibid.
Ad Tit. X. *De nuptiis.* 246
Ad Tit. XIII. *De tutelis.* 250
Ad Tit. XXII. *De curatoribus.* 251
Ad Tit. XXV. *De excusationibus tutorum & curatorum.* ibid.

EX LIBRO SECUNDO.

Ad Tit. I. *De rerum divisione, & acquirendo earum dominio.* 252
Ad Tit. II. *De rebus corporalibus, & incorporalibus.* 257
Ad Tit. III. *De servitutibus prædiorum rusticorum & urbanorum.* 258
Ad Tit. IV. *De usufructu.* ibid.
Ad Tit. V. *De usu & habitatione.* 259
Ad Tit. VI. *De usucapionibus & longi temporis præscriptionibus.* ibid.
Ad Tit. VII. *De donationibus.* 260
Ad Tit. VIII. *Quibus alienare licet, vel non.* ibid.
Ad Tit. IX. *Per quas personas cuique acquiritur.* 261
Ad Tit. X. *De testamentis ordinandis.* ibid.
Ad Tit. XII. *Quibus non est permissum facere testamentum.* 262
Ad Tit. XIII. *De exhæredatione liberorum.* 263
Ad Tit. XIV. *De hæredibus instituendis.* ibid.
Ad Tit. XV. *De substitutionibus.* 264
Ad Tit. XVII. *Quibus modis testamenta infirmentur.* ibid.
Ad Tit. XVIII. *De inofficioso testamento.* 265

Ad

Ad Tit. XIX. *De hæredum qualitate & differentia.* ibid.
Ad Tit. XX. *De legatis.* 266
Ad Tit. XXIII. *De fideicommissariis hæreditatibus.* ibid.
Ad Tit. XXV. *De Codicillis.* ibid.

EX LIBRO TERTIO.

Ad Tit. I. *De hæreditatibus, quæ ab intestato deferuntur.* ibid.
Ad Tit. XIV. *De obligationibus.* 268
Ad Tit. XV. *Quibus modis re contrahitur obligatio.* 269
Ad Tit. XVI. *De verborum obligationibus.* 275
Ad Tit. XXI. *De fidejussoribus.* ibid.
Ad Tit. XXII. *De literarum obligationibus.* 276
Ad Tit. XXIV. *De emptione, & venditione.* ibid.
Ad Tit. XXV. *De locatione-conductione.* 278
Ad Tit. XXVI. *De societate.* ibid.
Ad Tit. XXVII. *De mandato.* 280
Ad Tit. XXVIII. *De obligationibus quæ quasi ex contractu nascuntur.* 282

EX LIBRO QUARTO.

Ad Tit. I. *De obligationibus quæ ex delicto nascuntur.* 283
Ad Tit. II. *De vi bonorum raptorum.* 284
Ad Tit. III. *De lege Aquilia.* ibid.
Ad Tit. IV. *De injuriis.* 285
Ad Tit. V. *De obligationibus quæ quasi ex delicto nascuntur.* 286
Ad Tit. VI. *De actionibus.* ibid.
Ad Tit. XIII. *De exceptionibus.* 287
Ad Tit. XIV. *De replicationibus.* 288
Ad Tit. XVI. *De pœna temere litigantium.* ibid.
Ad Tit. XVIII. *De publicis judiciis.* 289
CAP. XI. *An omnis actus humanus ita cum morum regulis consentiat, aut ab iis discrepet, ut semper bonus sit vel malus moraliter, nunquam indifferens.* 291
CAP. XII. *Utrum affectus animi disciplinæ moralis.*

lis præceptis subjiciantur, & quis eorum sit usus. 311

PARS TERTIA ETHICÆ.

De virtutibus, & vitiis. 321
CAP. I. *Quid sit virtus, quid vitium.* 322
CAP. II. *De divisione virtutum moralium.* 333
CAP. III. *De prudentia.* 338
CAP. IV. *De justitia.* 342
CAP. V. *De fortitudine.* 350
CAP. VI. *De temperantia.* 353
CAP. VII. *De peccatis.* 356

PARS QUARTA ETHICÆ.

De variis vitæ officiis. 362

SECTIO I.

De hominis tum erga Deum, tum erga seipsum officiis. 363
CAP. I. *De officiis hominis erga Deum.* ibid.
CAP. II. *De hominis officiis erga seipsum.* 368

SECTIO II.

De hominis officiis erga familiam. 372
CAP. I. *De officiis conjugum.* 373
CAP. II. *De officiis Parentum & Liberorum.* 377
CAP. III. *De officiis Dominorum & servorum.* 385

SECTIO III.

De variis hominum officiis erga Rempublicam. 389.
CAP. I. *De Officio Principis & Optimatum.* 390
CAP. II. *De officiis Sacerdotum & Ministrorum ipsi subditorum.* 400
CAP. III. *De officiis Magistratuum & Judicum.* 409.
CAP. ULT. *De privatorum officiis.* 420

ETHI-

ETHICA,
SIVE
MORUM SCIENTIA.

PRÆFATIO.

EXplicanda tandem ea Philosophiæ pars, quæ ordine quidem est postrema, sed cæteras præceptorum utilitate, & excellentia facile antecedit. Hujus gratia studium omne Philosophiæ suscipi debet, in eamque desinere, cum aliter non tantum non profuturum, sed sæpissime nociturum esse videatur. Quid enim nos juvat rerum extra nos positarum scientiam adipisci, aut quid ex ea percipimus emolumenti, si quæ propius nos contingunt, quæ officii nostri sunt propria, & sine quibus viros probos esse nobis non licet, aut negligamus, aut penitus ignoremus? Nam hic demum humanæ sapientiæ scopus nobis propositus est, non ut in sterili nudaque rerum contemplatione conquiescamus; sed ut ad proprias ægritudines, quæ multæ variæque accidunt, curandas, vitamque pulchre & honeste transigendam animum adjungamus. Eo quippe solo melior, præstabiliorque Philosophorum quam cæterorum hominum futura est conditio, si animi perturbationibus mederi, mores componere, beatam denique, hoc est honestam, & Deo acceptam vitam ducere longo studio & meditatione addiscant. Bene autem beateque vivendi præcepta unde haurire possunt, nisi ex ea disciplina, quæ circa mores ad honestatis regulas conformandos occupatur? Hanc Græci *Ethicam*, Latini, auctore Tullio, initio fragmenti de Fato, *Moralem* appellant. Quamvis autem ea apud veteres ethnicos inculta non jacuerit, ut intelligimus ex iis, quæ tum a Socrate dicta, tum a Platone, Aristotele, Cicerone, Plutarcho,

Seneca, aliiſque ſive Græcis, ſive Latinis, imo & a Confucio Sinarum Philoſopho literis ſunt conſignata, & ad nos tranſmiſſa: ſuum tamen complementum non habuit niſi a Religione Chriſtiana, quæ ſola docet *diligere inimicos ſuos*, *nulli malum pro malo reddere*, *orare pro perſecutoribus ſuis*, *&c.* quæ a primis Chriſti ſectatoribus, ſummo rei chriſtianæ bono, perſeveranter & conſtanter præſtita non ſine admiratione legimus.

Itaque ſcientiam moralem non ex profanis ſolum ſcriptoribus, ſed ex ſacris quoque tum Veteris, tum præcipue Novi Teſtamenti codicibus depromptam tradere in animo eſt. Inter Chriſtianos enim degimus eoſque erudiendos ſuſcipimus, qui morum ſcientiæ ſtudere debent, non ut vanum virtutis nomen cum ethnicis duntaxat admirentur, aut magnificis verbis extollant; ſed ut mores ſuos ad regulas componant ſummi illius Legislatoris, qui e cœlo deſcendit, naturamque noſtram, ut perfectum vitæ exemplar nobis ob oculos poneret, aſſumere non alienum a ſua majeſtate judicavit; quemque unum omnis ſapientiæ ac virtutis magiſtrum agnoſcimus.

Priuſquam vero propoſitam materiam tractare, morumque regulas exponere aggrediamur, perpauca nobis de natura ipſius Ethicæ, ſeu moralis diſciplinæ pro Scholarum conſuetudine ſunt præmittenda.

PROŒMIUM.

De natura scientiæ moralis.

Ethica, sive *Moralis* Disciplina, a *moribus*, quos dirigit, appellationem sumpsit. *Mores* autem sunt propensiones aliquæ in bonum, aut in malum morale, quæ vel nobiscum natæ, vel usu, ac repetitis actibus sunt comparatæ: quæque proinde actibus humanis sive bonis sive malis præbent originem.

Actum *humanum* vocant eum, qui fit ab homine *humano modo* agente, id est agente ex consilio & deliberatione; in quo homo a belluis secernitur: ut cum v. g. animum ad studium cogitato, & consulto adjungimus. Sunt enim aliquæ actiones hominis, quæ non sunt *humanæ*, nimirum eæ actiones, quæ fiunt quidem ab homine, sed non fiunt humano modo, nempe ex consilio: v. gr. cum aliquis sine attentione vel pedem vel manum movet, aut aliud quidpiam agit, actio est *hominis*, non humana.

Circa actiones humanas tantum versatur Ethica, non circa eas, quæ sine consilio fiunt: nam solæ actiones humanæ ad honestatis regulas conformari, & ad æternam felicitatem dirigi possunt.

Materia igitur Ethicæ subjecta, sive, ut loquuntur, *objectum materiale* Ethicæ sunt *actiones humanæ*, id est actiones ab homine, quatenus homo est, sive quatenus consulto agit, profectæ. Ratio vero, qua materia illa ab Ethica spectatur, sive *objectum formale* Ethicæ exprimitur his vocabulis, *quatenus actiones humanæ ad honestatis regulas intuitu finis ultimi sunt conformandæ.*

Quare definiri potest *Ethica*, * sive moralis disciplina, *scientia practica, aut prudentia, quæ circa actus humanos, quatenus ad honestatis regulas æternæ felicitatis intuitu conformandos occupatur.*

Primo dicitur *scientia*, quia conclusiones certas ex principiis certis deducit: v. g. ex hoc principio, *alteri ne feceris quod tibi fieri non vis*, colligit

* *Definitio Ethicæ.*

Moralem, nempe

& *Politicam*, qu-

multiplex quo-

propter ig

in fo ab

me Ethic. exo. ic. &

quoque primat [illegible]

[illegible]

est prudentia.

[illegible]

ad mores: cum idem sit objectum formale prudentiæ, quatenus circa mores occupatur.

Sed neque multiplex est prudentiæ species apud Aristotelem, propter diversa illius objecta; cum ipse expressis verbis loco laudato dicat, eamdem esse virtutem, quæ prudentia *privata* vocatur, quatenus privati commodum spectat, *œconomica*, quatenus rei familiari; & *politica*, quatenus Reipublicæ consulit.

Per privatam enim prudentiam non intelligit Aristoteles cum Scholasticis eam, qua quis in eremo, seu solitudine se dirigit; sed eam, qua privatus quisque suarum rerum curam habet. Vita quippe *Monastica* apud ipsum libro primo Politicorum cap. 2. minime est *humana*, sive minime prudentiæ humanæ regulis subjicitur; sed aut *divina* est, aut *ferina*: quia putat *hominem* natura sui esse *animal politicum*, *& ad societatem natum*; idest animal, quod in aliqua familia intra civitatem, idest intra multitudinem hominnm mutuam sibi opem præstantium vitam traducere postulat.

Urgebis. Aliud est officium hominis privati, aliud patrisfamilias, aliud boni civis, vel Præfecti Provinciæ.

Ergo homo non tantum Monastica Morali indiget, sed etiam Oeconomica, & Politica.

Respondeo concesso antecedente, negando consequentiam. Licet enim varia sint hominis officia in vario vitæ statu, communibus tamen morum regulis semper dirigitur; nec ea, quæ certo vitæ generi propria sunt, peculiarem morum scientiam requirunt: alioqui tot esse deberent Ethicæ, sive morum disciplinæ, quot sunt hominum conditiones, nempe Moralis regia, Moralis pontificia, sacerdotalis, &c. Quod sane nullus dixerit, cum habituum diversitas non ab objecto materiali repetatur, sed ab objecto formali, ut consentiunt omnes.

Equidem opus est Oecónomica patrifamilias, ut familiæ suæ non tantum bonum morale procuret, verum etiam ut bonum physicum, idest subsidium omne ad vitam commode transigendam undequaque accersat. Item Politica Imperatoribus, Regibus, eorumque administris est necessa-

BIBLIOTECA O. F. MONTEFUSCO

otum cecidiſſe notunt

beter ,

PARS PRIMA ETHICÆ.

De ultimo actuum humanorum fine, seu de summo hominis bono

A Summo boni consideratione exordiendam esse Ethicam putarunt Ar. Stoici, & divus Thomas, quod morum tota ratio ad hoc postremum intuenda sit, cum nulla possit quis certa honeste vivendi via, nisi, quo eo dirigere debeat, prius fuerit cognitum. Hinc vulgare illud prodiit effatum, *finem esse primum in intentione, & ultimum in executione, seu effectione.*

Quamobrem de fine ultimo, seu de summo hominis bono dicendum nobis est hac prima parte. Sed prius quaerendum, quid sit bonum generatim, tum quid sit finis, ut facilius deinde intelligi possit, quis tandem sit ultimus actuum humanorum finis. Sit igitur

CAPUT I.

De bono generatim.

QUanquam in Morali disciplina versamur, bonum tamen morale, id est morum probitatem aut actionum honestatem explicare hoc capite non aggredimur: id quippe inferius erit perpendendum, ubi de bonitate & malitia actuum humanorum disputabimus, sed bonum metaphysicum, aut physicum spectamus, quod ens, Deus est, vel res creata quaeque prout ea omnem perfectionem habet, vel aliquo sui modo comparatum, & absolutum. hoc enim est bonum metaphysicum vel physicum. E contrario malum metaphysicum, vel physicum, ex aliquo sunt ignorantia, caecitas, dolor, & hoc quod imperfectum est & malum.

Hic aliquid bonum & malum, sive metaphysicum, sive physicum spectare licet, vel *absolute*, &

; hoc malum, &

ne bonum ab Ar-

t id, quod

tendus.

confuetam

em : ſed tamen quid

CAPUT II.

ftic, & perfecta [illegible] que distinctis [illegible] usis agendum.

CAPUT III.

[illegible]

tur, quam ut ex iis [illegible]

pro & caste vivunt ,

ui toti
ex carne, ut ita dic

d summum bonum
a quibusdam pro-
as , &

[illegible]

pitat & salus.

[illegible]

tamen?

[illegible]

[illegible]

... qui re-
tuti sunt adjungen-

eodem libro

[illegible] seum. Ac perlustra-
creatis, quæ nimium [illegible]

[illegible]

[illegible] edam morum proce-

[illegible] tum ; [illegible]

[illegible]

CAPUT IV.

[illegible]

[illegible] *omnia bona* [illegible]

[illegible] ostensum est [illegible]

[illegible]

rio naturali non exp [illegible]
non possumus obtinere

[illegible]

[illegible]

sequitur , nego [illegible]

sons esse non poss

veritatem, sed eo sine

rapny-

…so transeunt

…formalis in sola Dei voluntas imperativa consistit.

beatiue foret,
t, vel gustaret.

, nego : hac enim

p

cum gaud
be stare posse

13. *Ipsi*
premium

Psalmo 55.
mus tua, &

Dei esse & potes,
gust. lib
22 *Domine*.

Respondeo

matis est poß

quod tamen falsum

partis.

tiam non pert ne

in statu p

confu endi sunt Theologi

hyᵭum, ubi lan

Apoſtoloru

. Et c. 6. v 44. Ne-

que Scriptura sac

nob

est mundus, qui

Deus ig

vel lapidem aut

non secus ac non

bus quædam con-

uisorum, quae
Cum autem
opera

pot-

De

dit, nec ipsis eam di

non alia quam ... plane hom. nec

[illegible] —tia est de- [illegible]

[illegible]

confuta
in contrarium [illegible]

[illegible]

, ac Oratson s astute
adi m alt [illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT VI.

[illegible]

M[illegible] erbo scripto, & tra[illegible] nos doceat.

[illegible]

s qui sinus Abrahae in,

Veñu mortuorum cor

putant p

quæ pro

ibus verbis ma-

ingenitus Fi

t. Nam si vere

[illegible] ... Quare [illegible] S. Augustinum [illegible] ... S. Thomas [illegible]

Quaeres [illegible], Utrum [illegible] possit [illegible]

Respondeo non posse. [illegible] ... Vide [illegible] Thomam [illegible]

Quaeres [illegible], Utrum amor in Deo [illegible] ... an [illegible]?

[illegible] ... S. Thomam [illegible]

Quaeres [illegible] Utrum ad [illegible] Deum [illegible] ... speciem impressam [illegible]?

Respondeo [illegible] ... S. Thomas [illegible] ... Metaphysicus Deum [illegible]

[illegible], quæ [illegible] est, [illegible], [illegible] ipse [illegible].

[illegible] & [illegible], quod [illegible] a [illegible] & Thomas [illegible], [illegible]. Ad [illegible] est [illegible].

PARS SECUNDA
ETHICÆ.

De actibus humanis, eorumque regulis

Quoniam sit summum hominis bonum, [illegible] ut in ipsum omnes actus humani dirigantur: nunc spectandi sunt ipsi actus humani, quatenus [illegible] regulas in eum finem ab Ethica [illegible].

Primo igitur quærendum, quid sit actus humanus, & quotuplex.

Secundo, an omnis actus humanus sit voluntarius.

Tertio, an omnis actus humanus sit liber.

Quarto, de bonitate & malitia actuum humanorum dicendum.

Quinto, videndum quæ sint regulæ bonitatis & malitiæ actuum humanorum.

Sexto, dicetur de lege æterna & naturali.

Septimo, de conscientia.

Octavo, de lege divina.

Nono, de legibus humanis.

Decimo, [illegible] & Imperatoris jussi [illegible].

Undecimo, quæremus an omnes actus humani sint boni aut mali, an aliqui indifferentes.

Duodecimo, quæ sit [illegible] earum, & [illegible] a legibus [illegible].

[illegible]

... s nostrm, & adeo ... ergo generatim, se ... [illegible]

[illegible] tum *intensio*, & [illegible]

[illegible] mixtura *conjunctae*, [illegible]

[illegible] *cativo* modo loquitur, [illegible]

[illegible]

Actio immanens & transiens

[illegible]

2. ante lectum [illegible]

-gacuggi cap. 5.

[illegible]

his excitatur.

[illegible]

mat,

[illegible]

C A P U T II.

[illegible]

PROPOSITIO [illegible]

V[illegible]

PROPOSITIO [illegible]

V[illegible]

[illegible]

PROPOSITIO [illegible]

V[illegible]

[illegible]

PROPOSITIO IV

Q[illegible]

[illegible] *Quod motus* [illegible]

[illegible]

Ita Arist. l. 3. Ethic. c. 1.

[illegible]

[illegible] ra inter venandum o [illegible] nem, sed non [illegible]

fiat plerumque in organis corporeis qualitas ut [illegible] habeant, quia [illegible] non fuit [illegible].

[illegible] [illegible] deberet considerari [illegible] quotiescumque antecedit [illegible] sequitur [illegible] actum seu consensum.

[illegible] concupiscentia antecedit [illegible] cum ipsa [illegible] ex motu ab [illegible] corporis [illegible] in organis et partes [illegible], non repugnante [illegible] tum vero concupiscentia sequitur actum [illegible] voluntatis, cum ei [illegible].

[illegible] actum [illegible] concupiscentia [illegible] esse [illegible], ad [illegible] [illegible] ut [illegible], & concupiscentia non cedat, sed per [illegible] concupiscentiam ipsam [illegible] ut [illegible].

[illegible] igitur [illegible] est de concupiscentia antecedente, quae ut [illegible], fit [illegible]

PROPOSITIO VI.

Concupiscentia, etiam antecedens voluntatis [illegible] non [illegible] voluntaria.

[illegible] [illegible] non [illegible], quod [illegible] propter [illegible], [illegible] intellectus [illegible].

[illegible] concupiscentia [illegible] antecedens [illegible] [illegible] intellectus [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible], quia [illegible] [illegible] per concupiscentiam [illegible] [illegible] principere [illegible], quod [illegible].

Ergo concupiscentia, etiam antecedens, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipsam [illegible]. Confule porro S. Thomam 1. 2. quaest. 6. art. 7.

Re-

esse excusatio-

ui ab aliquo acceß

primo , & *sec*

Motus *primo-p*

Corollarium ,

CAPUT III.

e funt contrariæ fiva

era & log

num obtineri non poteſt, cujuſmodi ſunt *eſſe* & *vivere*, ſaltem ipſius mentis: quia hæc quoque neceſſario amamus, ut docet Sanctus Thomas 1. 2. quæſt. 10. ar. 2. ad tertium. Quod autem S. Thomas de iis ſtatuit, quæ cum ſummo bono ſunt neceſſario connexa, id etiam de iis ſentiendum, quæ neceſſariam habent cum ſummo vero connexionem, cujuſmodi ſunt Axiomata communia, ſeu propoſitiones, quarum attributum in idea ſubjecti clare & diſtincte continetur. Nam iis non poteſt noſtra voluntas non aſſentiri.

Supereſt igitur, ut libertas circa ea tantum verſetur, quæ *media* ſunt ad finem, nec tamen cum eo ſunt neceſſario connexa, ſeu, quæ poſſunt modo videri bona, modo non bona, ut ait ibidem Sanctus Thomas in corpore articuli, his verbis: *Et quia defectus cujuſcumque boni habet rationem non boni, ideo illud ſolum bonum, quod eſt perfectum, & cui nihil deficit, eſt tale bonum, quod voluntas non poteſt non velle, quod eſt beatitudo: alia autem quælibet particularia bona, in quantum deficiunt ab aliquo bono, poſſunt accipi ut non bona: & ſecundum hanc conſiderationer poſſunt repudiari, vel approbari a voluntate.*

Quamvis autem liberum arbitrium in hominibus adeo conſpicuum ſit, ut ſine incredibili amentia in dubium revocari non poſſit, ipſum tamen a multis ſublatum novimus. Nam ut omittam eos Philoſophos, qui omnia fato tribuunt (quales erant Democritus & ejus aſſeclæ) & Aſtrologos, qui omnia aſtrorum poteſtati ſubjiciunt, certum eſt extitiſſe hæreticos tum veteres tum novos, qui liberum arbitrium evertere ſunt conati; quos omnes anathemate percuſſit Concilium Tridentinum Seſſione 6. Canone 5. his verbis. *Si quis liberum hominis arbitrium poſt Adæ peccatum amiſſum, & extinctum eſſe dixerit, aut rem eſſe de ſolo titulo, imo titulum ſine re, figmentum denique a Satana invectum in Eccleſiam: anathema ſit.*

Neque aliud hoc loco Concilium definivit, quam quod Scriptura ſacra paſſim inculcat; quod Auctores ſacri & profani teſtantur; quodque ipſa in nobis loquitur natura. Etenim in libris ſacris, Geneſeos cap. 4. verſu 7. ita Deus

BIBLIOTECA O. F. M. MONTEFUSCO (Av)

Cainum alloquitur: *Sub te erit appetitus .... & tu dominaberis illius*. Ecclesiastici cap. 15. v. 14. *Deum ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui*. Et v. 17. *Apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam*. Et Sanctus Augustinus in Psal. 91. n. 3. *Aures tuæ positæ sunt inter monentem Deum & suggerentem serpentem. Quare huc flectuntur, hinc avertuntur? Non cessat Satanas suadere malum; sed nec Deus cessat suadere bonum. Satanas autem non cogit invitum: in tua potestate est consentire, & non consentire.*

Verum adeo hominum animis hæc inolevit persuasio, ut rationes, & testimonia ad illius confirmationem congerere supervacaneum sit. Si enim nullum sit hominis arbitrium, omnino vita humana subvertitur; frustra dantur leges, adhibentur objurgationes, & laudes, & vituperationes, & exhortationes; neque ulla justitia bonis præmia, & malis supplicia constituta sunt, si nequeamus, cum libet, agere, & ab agendo abstinere.

Quæ cum adeo vera sint, ut qui iis resistere velit, *verberibus potius*, ut ajunt, *quam verbis convincendus sit*: ne tamen ab usitato Scholarum more recedamus, sit

PROPOSITIO I.

Extat in homine libertas *a coactione*, sive libertas *spontaneitatis*.

Probatur. Libertas *a coactione*, sive libertas *spontaneitatis* dicitur, quæ vim externam, id est, ab externo principio contra voluntatis propensionem illatam removet.

Atqui extat in nobis hujusmodi libertas: nam bonum generatim, seu felicitatem nostram necessario quidem, sed tamen *sponte*, ac nemine cogente diligimus, ut beati *libentissime* Deo per amorem adhærescunt. Imo non potest cogi humana voluntas in actibus suis interioribus & propriis, ut antea probatum est.

Ergo extat in homine libertas a coactione, seu libertas *spontaneitatis*.

Ce-

Corollarium.

[illegible] bartetem [illegible] agere ad [illegible] [illegible]

[illegible] iste fit

PROPOSITIO [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Corollarium II

PROPOSITIO III

[illegible]

Corollarium I.

[illegible]

Corollarium II.

[illegible] vel non agendum.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] promererentur, [illegible]

[illegible] stri personet.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
num pro alio eligunt [illegible]

voluntaris est.

[illegible] mortem subeun- [illegible]

[illegible], ut nihil dicam de [illegible] em est [illegible] us indifferentem [illegible] a minime abstine- [illegible]

Quand-

ſine ullo ad h

Sic testur mortem fu [illegible]

fo declaratur,

[illegible] cum Ve [illegible]

[illegible] seu valoris ; [illegible]

[illegible] determinare

Deinde [illegible]

PROPOSITIO VIII

V[illegible]

[illegible] formas lucis de rel- [illegible]

receptacula

quitur.

Conclusio

[illegible]

CAPUT IV.

[illegible]

A [illegible] tionis ; um hoc [illegible]

malus moraliter, nisi cum morum regulis comparetur. Itaque homo est bonus moraliter, si quia sanitatem expetat, ut ea bene ac propter Dei gloriam utatur; malus vero, si quia eam ad explendam libidinem excipiat.

Hic observa, objectum formale actus humani dici etiam quandoque motivum; v. g. bonitas Dei, seu convenientia, quam Deus habet cum nostra natura misericordiam indigente, nempe ut eam juvet ac perficiat, dicitur esse motivum, seu ratio qua ipsum amamus. Nonnunquam motivum sumitur pro fine, ut dum sanitas dicitur esse motivum, quo quis ad sorbendam potionem medicam determinatur. Denique motivum aliquando, sed rarius pro causa efficiente accipitur, ut consilium quo quis alterum ad bonum vel ad malum opus impellit, dicitur esse motivum ejus quod factum est.

Circumstantiae denique actionis vocantur *ea omnia, quae objectum comitantur, ut sunt locus, tempus, modus, auxilium*: eaque una cum *objecto, fine, & causa efficiente* hoc versiculo comprehenduntur.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Quis personam denotat, seu causam effectricem.
Quid objectum quod fit, aut id, in quod causa effectrix agit.
Ubi, locum, *quibus auxiliis*, auxilium, *cur* significat finem, propter quem aliquid fit, *quomodo*, modum quo fit, *quando*, tempus quo fit.

PROPOSITIO I.

BOnitas, & malitia moralis actus humani ab objecto moraliter spectato, tum etiam a fine & circumstantiis est repetenda.

Probatur. Ab eo bonitatem & malitiam moralem desumere actus humanos, a quo suam habet perfectionem aut vitiositatem, tum esse [illegible], tum considerationem.

Atqui actus humanus perfectionem suam, vel imperfectionem seu vitium [illegible], [illegible] ab objecto moraliter spectato,

[illegible]

[illegible] moralis, praeter [illegible]

[illegible]

Obiicies primo [illegible]

[illegible] ad bonitatem. [illegible]

ncipium ha-

naturaliter anima

fit iustus, & omnisp

n corruptibile cor-

[illegible] ut loquitur Sanctus [illegible]

a malo, & fac bonum.

quit Apostolis [illegible]

[illegible]

vel humanum, [illegible] vel Civile.

[illegible] tantum [illegible]

[illegible] accip[illegible]

PROPOSITIO II.

L[illegible]

[illegible]

PROPOSITIO III.

U[illegible]

[illegible]

Atqui non fit [illegible]

[illegible]

[illegible]

promulgatur [illegible]

CAPUT VI.

[illegible]

[illegible] sub [illegible]

[illegible]

[illegible] se est lex naturalis.

[illegible]

[illegible]

negligant
sunt aut
eam fint ast

[illegible]

florum

[illegible]

Ergo

[illegible]

[illegible] quas fruſt [illegible]

[illegible]

[illegible]

extra cu,pam
familas . & a

privatu

Lhe-

tum propter Deum.

ut modo de amore

[illegible] ad Ephes. cap. [illegible] quod avari [illegible] tempore [illegible] Deo, [illegible] idem [illegible] et [illegible] idem [illegible], *[illegible] Deus* [illegible] est, *et [illegible]* [illegible] habet ad Philipp. [illegible] per [illegible], qui [illegible] ut Deum [illegible] finem ultimum [illegible] quod.

[illegible] in Deum [illegible], quia [illegible] est, & [illegible] beatitudinem [illegible] Deum ad quem [illegible] quod [illegible] est.

[illegible] propositionem [illegible], quia [illegible] bonum est & [illegible] ad [illegible], sed [illegible], [illegible] est, [illegible] quod [illegible] ut quod [illegible] autem [illegible] quod [illegible] ad se referre [illegible] Deus est [illegible] ab homine [illegible] homo [illegible] Deus ad [illegible] bonum est [illegible] ab [illegible] Deus est.

[illegible] Amor [illegible], quo Deus [illegible], [illegible] bonus est, [illegible] potest [illegible] Deo [illegible] quidem [illegible] & [illegible] propter [illegible] quo [illegible] Deum [illegible], [illegible] ab eo [illegible] [illegible].

[illegible] propositionem [illegible] quo Deus [illegible] propter [illegible], sed propter [illegible] propter [illegible], quod [illegible] Deo [illegible] Christum [illegible]. Itaque [illegible] nostri [illegible], qua ab [illegible]

Ing. Deo c. 25

[illegible]

PROPOSITIO IV.

P[illegible]

stari potest.

Probatur prima pars [illegible]

[illegible]

vertatur

[illegible]

Atque

[illegible]

dunt, alterum tamen non [illegible]. Ergo adulterium non admittit. Imo [illegible] non dicitur [illegible] [illegible] ut in [illegible] esset, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut habetur Proverb. cap. [illegible]. *Qui autem adulterum* [illegible] *est*, [illegible]. Quod autem [illegible] [illegible] mysterium non [illegible], [illegible] [illegible] vere [illegible], nempe Deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] unde Judaei [illegible] [illegible] [illegible]. Poden [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mandato divino [illegible] [illegible] concedunt.

Instabis: Deus permisit in veteri testamento plures uxores ducere: quod est contra ius naturale.

Respondeo distinguendo propositionem: est contra jus naturae primarium, concedo; secundarium, nego. *Jus enim naturae secundarium tale est*, quod non adeo cum primis [illegible] principiis connexum est, quin ab [illegible] [illegible] possit, cujus rei exempla [illegible] afferuntur, *plures uxores ducere*, *libellum* [illegible], [illegible]. Sed quae [illegible] [illegible] natura [illegible], mutari nunquam possunt, aut [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible].

PROPOSITIO V.

BOnum & malum morale, seu honestum & turpe, non ex sola hominum opinione, sed natura ipsa distinguuntur.

Probatur. Ea non sola hominum opinione, sed natura ipsa distinguuntur, quae a se invicem separari non possunt, quia aeternus ordo seu ratio immutabilis [illegible] [illegible].

Atqui bonum & malum morale, honestum & turpe a se invicem separari non possunt, quia aeterno & immutabili ordine penitus [illegible]: nam bonum morale [illegible] conformitatem [illegible] ordine, malum [illegible] deformitatem: ut haec ipsa contineantur, [illegible] sed repugnare non possit.

Ergo bonum & malum morale, seu honestum & turpe non ex sola hominum opinione, sed natura ipsa distinguuntur.

Nam

[illegible]

uo comproba [illegible] malum morale,

[illegible]

Io, justum ab

re duce, fe

obis non

CAPUT VII.

De Conscientia.

[illegible]

[illegible]

5. & 6. in corpor [illegible]

[illegible] tavit [illegible] quoniam supra mo- [illegible] dorsmo supra multos [illegible] ecclesiam Dei [illegible]

Corollarium I.

[illegible]

Corollarium II.

[illegible]

fuit [illegible]

dere posse secundam opinionem minus probabilem cum probabilitate concurrentem. [illegible] posse contra propriam opinionem [illegible] dere secundam opinionem [illegible] minus probabilem [illegible] est tamen probabilis, & proinde, secundam bene defendere, tuta.

[illegible] autem distinguunt probabilitatem [illegible] probabilitatem [illegible], & probabilitatem [illegible] probabilitatem [illegible] argumento probabili, quo [illegible] est, [illegible] quo [illegible] gravi [illegible], & [illegible] habet, [illegible] tuto est [illegible].

PROPOSITIO II.

Doctrina probabilitatis [illegible] a vera [illegible] morum [illegible] est.

Probatur. [illegible] probabilitatis est ea, qua [illegible] opinio probabilis, [illegible] probabilitate [illegible], [illegible] quod probabile est, tanquam [illegible] morum [illegible] legem [illegible] quod [illegible], [illegible] & lege [illegible], [illegible] opinione, quae sit probabilior, & lege magis conforme.

Atqui hujusmodi doctrina longe relegando est a vera [illegible] morum disciplina [illegible] de causis.

[illegible] ab omni [illegible] & [illegible]

[illegible]

posse ad facien-

37. Sit autem for-

tur Simonia : etc

o, ut opinio mi-

ſacerdo-
edat , ipſi

ſatisfaciant, pute ut

ssa sunt, vivit, & n

Ec

nefuit, quo consequ-

r dicta
Christi, fi
em ex posteris suis

congregatis

[illegible]

Mcerentur [illegible]

[illegible]

tempora & loco. [illegible]

[illegible]

pta, annos [illegible]

[illegible]

choruscante, cum tonitru ac fulguribus, clangore buccinarum vehementius perstrepente, audita est vox Domini Decalogum, seu decem praecepta populo enuntiantis, ut refertur Exod. cap. 20. & Deuteron. cap. 5. In quibus decem praeceptis, quae moralia sunt, sive quae ad regendos mores sunt comparata, quaecumque ad legem naturae eam & immutabilem pertinent, breviter comprehenduntur: ita ut Decalogus nihil aliud sit, nisi lex naturalis scriptis consignata. Sunt autem haec praecepta hujusmodi.

1 Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, .. non adorabis ea, neque coles.

2. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum ...

3 Memento ut diem Sabbati sanctifices ... Qui dies Sabbati in Diem Dominicum a Christianis est commutatus

4. Honora patrem tuum & matrem tuam, ut sis longaevus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

5 Non occides.

6. Non moechaberis.

7. Non furtum facies.

8. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

9. Non concupisces uxorem proximi tui.

10. Non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, & universa, quae illius sunt.

Quae omnia his versibus memoriae apta solent includi.

Unum crede Deum, nec jures vana per ipsum,
Sabbata sanctifices, habeas in honore parentes:
Ne sis occisor, moechus, fur, testis iniquus:
Alterius nuptam, nec rem cupias alienam.

Cum vero populus praesentiam Dei ferret perterritus, rogavit Moysen, ut ipse tanquam internuntius Deum solus adiret, & quaecumque didicisset a Deo, haec ad suos referret. Itaque accessit Moyses ad caliginem, qua Majestas Divina con-

no, qui Epiſto

fœderis arcam, circa ſacrificandi ritum ab ipſo Deo accepit.

At immorante diutius Moyſe, ingratus populus, in malum pronus, Aaron compulit ex fuſis mulierum inauribus vitulum conflare, cui divinum exhibuit cultum, hoſtiaſque obtulit. Quod cum Moyſes in reditu comperiſſet, tabulas lapideas, quas afferebat, ſcriptas digito Dei, & continentes præcepta, quæ in monte de medio ignis intonuerat ipſe Deus, ad radices montis confregit; accerſitiſque ad ſe Levitis præcepit ut ſtrictis gladiis populum cæderent: quo impetu *quaſi viginti tria millia hominum* cecidiſſe, tradit verſio noſtra vulgata Exod. cap. 32. v. 28.

Poſtea reverſus eſt Moyſes in montem, *& per* alios quadraginta dies fuſis pro populo precibus Deum placavit, Deuter. c. 9. v. 18. & 25.

Denique obtenta venia, & diſpoſito ad pœnitentiam populo, novas tabulas præcidit, montemque repetiit, unde ſcriptum a Deo ſecunda vice Decalogum, tranſactis tertio quadraginta diebus, ad populum retulit, fronte ipſius propter conſortium, quod propius cum Domino habuerat, renidente, & duo veluti luminis cornua ſpargente: quem ſplendorem cum Iſraelitæ ferre non poſſent, velamento vultum ſuum tegere Moyſes coactus eſt.

Ita Lex tradita dicitur in Scripturis ſanctis, & populo Judaico impoſita: Deus tamen his præceptis, quæ ſcripſit in Monte Sinai, alia deinceps addidit plurima, Moyſen alloquens in tabernaculo, ut toto Levitico legitur. Nam hoc libro ſpecialiter tractantur ea, quæ ſpectabant ad res ſacras, quarum Miniſtri e Tribu Levi ſumebantur: quandoquidem in eo agitur de ritu ſacrificiorum, de variis præparationibus ad ſacrificia, de munditiis & immunditiis legalibus; & conſequenter de ciborum delectu, de purificatione puerperarum, de circumciſione puerorum, de feſtis, de votis, &c.

Verum hæc omnia in mercedem duntaxat terrenam & temporalem collineabant, non in æternam felicitatem; neque ex amore Dei, ſed ex timore pœnæ perficiebantur. Unde lex vetus in

hoc.

BIBLIOT. O.F.M. MONTEFUSCO (Av)

hoc erat imperfecta, quod circa res externas duntaxat versaretur; quod umbras tantum proponeret futurorum bonorum, nec mentem intrinsecus afficeret. Quapropter indicabat quidem malum; sed non afferebat remedium. Vulnerata & ægra natura indigebat Medico, ut sanaretur. Indigebant homines terræ adhærentes cœlesti duce, qui viam ipsis ad cœlum, veram nempe illorum patriam, aperiret. Hunc expectabant in Limbis non tantum Abrahamus, & qui ex eo secundum carnem erant prognati, quique sub Lege Mosaica vixerant; sed & ipse Adamus omnium Parens, & alii: qui licet ortum non ducerent ex Abrahamo, tamen humani generis Salvatorem aliquando venturum divinitus acceperant, in eumque crediderant, ac speraverant.

Eumdem prænuntiabant identidem Prophetæ; multa & ante legem, & sub lege apud Hebræos gesta præfigurabant.

Primo enim Moyses, traducto per mare rubrum populo, figura fuit Christi Domini, non secus ac successor ipsius Josue, qui eumdem populum superato Jordane in terram promissam deduxit. Nam Christus verus Moyses & verus Josue per lavacrum regenerationis, salutaresque Baptismi aquas ex peccati servitute in libertatem filiorum nos asserit, & in beatam mansionem ac quietis sedem traducit.

Secundo. Quæ contingebant tum sub Hebræorum Judicibus, tum etiam sub Regibus, res prænotabant futuras; ac vel ipsum Christum, vel ipsius sponsam Ecclesiam adumbrabant. Id patet in Gedeone, Samsone, aliisque Judicibus; id etiam maxime in Davide, Salomone, aliisque Regibus, ut cuilibet Scripturas sacras attente legenti, & vetus cum novo Testamento conferenti, erit perspicuum.

Tertio. Multi ex Prophetis clare & aperte absque ulla figura redemptorem humani generis annuntiarunt. Nam præter vaticinium Jacob, cujus paulo ante meminimus, Isaias cap. 7. v. 14. hanc instinctu Divino de Christi Ortu prædictionem edidit. *Ecce Virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus EMMANUEL*. Peperit

autem

sed adimplere.

[illegible]
lucas cap. 2. v. 2 [illegible]
[illegible] aulus dico vobis, [illegible]

[illegible] potuisse negli [illegible]

[illegible]

Oceanum, num. 5.

[illegible]

miracula comme [illegible]

[illegible]

CAPUT IX.

..... sic omnia facta

hoec,

ad T

maxime que ab Ec-

nta collectio co

[illegible]

De Consuetudine.

[illegible]

pro lege suscipitur, cum

acum d

quod tic
Simpl te

ex aliqua Icae
id

quæ tamen

[illegible] itaſque diuerſis ju [illegible]

[illegible] Jus naturale [illegible] quatenus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible]

Jus [illegible] est quod [illegible] [illegible] populus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Quaequam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], ut dictum est.

Art. [illegible] de Jure personarum

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Jus [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] pro [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], est *[illegible] [illegible]* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & de [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]

[illegible]

Servi autem ex eo [illegible]

[illegible]

aut sui juris , an
ſiban

pater e manu seu man-

& dominio filium

maxima, media, &

[illegible] duodecimum.

[illegible]

[illegible] cognatos.

[illegible]

 potest,

personæ ab alia.

gradus Iure Ci-

sona ac

que ad quartum gra [illegible]

[illegible]

dum person [illegible]

[illegible]

uod diximus de [illegible]

[illegible]

Est alia species [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] *Dei* appellat. [illegible]

gnificatione

Ultra pretium

les

[illegible]

[illegible] *arboreum.*

[illegible] vel rufi [illegible]

[illegible]

& habitatio. [illegible]

[illegible] concludit.

[illegible] multis modis, [illegible]

[illegible] possessor non [illegible]

ptias dicitur

Ad Tit. 8. Quibus

dominus est pro-

paragraph. ultimo.

[illegible]

Ad Tit. 18. De inofficioso testamento.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ad Tit. 19. De heredum qualitate & differentia.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

nes hereditatis.

aliquid ab o

EX LIBRO III.

fisco deferuntur.

tam

le 118. cap. 4.

[illegible]

[illegible] conjugi [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ad Tit. [illegible] *De* [illegible]

Obligatio est [illegible] vel naturalis, vel civilis.

Naturalis est, [illegible]

[illegible]

Contractus est [illegible] Conventio autem est [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

26. Julii anni 1565.

[illegible]

[illegible]

lib. 4. tit. 6. parag. 7.

[illegible]

[illegible]

contracta est, hoc est

[illegible]

adventuros.

rem mandatam no-

ra majores

as? Recede de medi-

[illegible]

libr. tit. 30.

DEL LIBRO QUARTO.

[illegible]

[illegible]

Ad Tit. 4. De injuriis

[illegible]

[illegible] essiona, loco [illegible]

[illegible]

obligatus.

[illegible]

Di-

Venitur autem ...

qui rem possidet.

quasi delicto.

non bis in idem, &c.

[illegible]

CAPUT XL.

[illegible]

[illegible] quis intrare possit [illegible]

[illegible]

hic disputamus.

per movetur a fine

In dilectione Dei

[illegible]

tua, & ex tota virtute [illegible]

[illegible]

Ergo actus, quibus [illegible]

[illegible] nt, non vero alius, [illegible]

[illegible] nent individua [illegible]

[illegible] n habent sub se [illegible]

corporis , quæ
debilitatur , fri-

nam promeretur

[illegible]

modo in [illegible]

Itaque si [illegible]

[illegible]

Deum referre [illegible]

Ergo [illegible]

[illegible]

offeramus

contendentes dice-

peccata

Deum referre.

est, n

dius,

stris ex

cap. 11. v. 6. Itaque per qualemcumque illam fidem, qua Cornelius in Deum remuneratorem credebat, præparata fuit illius mens & voluntas, ut fidem acciperet in Christum mediatorem, quem nondum intellexerat esse viam unicam, qua possint homines in Deum tendere, tametsi *hujus eleemosynæ acceptæ mundaverant eum ad quemdam modum*, ut loquitur idem S. Augustinus serm. 149. de verbis Act. Apost. alias 24. *de diversis* num. 7. alias cap. 6. Infideles igitur, quibus ignotum est salutis per merita Christi Evangelium, dum paulatim a Deo præparantur ad recipiendam fidem in Christum, quædam exercent opera bona, non tantum quoad officium, sed etiam quoad finem, nempe propter amorem *Justitiæ*, quamvis nondum fidem in Christum habeant. Imo fieri potest, ut multi ex iis, qui ad Christi fidem nunquam pervenere, certis occasionibus justitiam rebus omnibus prætulerint, id est Deum sub *Justitiæ* nomine cognitum supra omnia dilexerint: quoniam Deus eam voluntatem iis inspiraverit. Nam Deus non potest ab hominibus supra omnia diligi, nisi ipse auxilium tribuat. *Existimamus*, inquit Bellarm. l. 6. de grat. & liber. arb. c. 7. *non posse Deum sine ope ipsius diligi, neque ut auctorem naturæ, neque ut largitorem gratiæ & gloriæ, neque perfecte, neque imperfecte ullo modo: atque hanc non dubitamus esse sententiam sancti Augustini, imo etiam Scripturarum & Conciliorum, quicquid aliqui minus considerate in hac parte scripserint.*

Quod si quis opponat illud Apostoli Epistolæ ad Romanos cap. 14. v. 23. *Omne quod non est ex fide peccatum est*; hincque colligat omnes omnino Infidelium actiones esse peccata:

Respondeo primo, secundum expositionem sancti Chrysostomi & Interpretum Græcorum, *fidei* nomine *fiduciam* potius, quam *fidem* proprie dictam, quæ Christianos facit, hoc loco intelligi. Adeo ut sensus hujus loci sit, *omne quod non fit ex ea fiducia, qua persuasum sit alicui se recte agere, peccatum est*. Ibi quippe de ciborum delectu agitur ab Apostolo, ut Juliano adversario suo concedit sanctus Augustinus lib. 4. contra Julianum

num.

BIBLIOTECA O. F. MONTEFUSCO

puta ad

voluntate

famam quaerebat

yunt. Sine fide aut

ertus, scilicet qu

c, & ex

[illegible]

CAPUT XII.

[illegible]

ione, de sciendi de
Similiter audacia &

secu-

utiles ; quippe cui

, astent one , vig

gratiam Apostoli, quæ, ut ipse refert Epist. 2. ad Corinth. cap. 12. v. 8. *ter Dominum rogavit*, ut a se discederet Angelus Satanæ, quod ad malum stimulabatur: cui respondit Dominus, *sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur*.

Itaque præter modum generatim ex scientiæ naturalis principiis depromptum, alia occurrit multo efficacior affectibus nostris medendi ratio, scilicet gratia divina, quæ proinde omnibus vitæ momentis, omni studio, & conatu, continuisque nec intermissis precibus est flagitanda. Non tamen deserenda sunt humana subsidia scilicet quæ labore & exercitatione comparantur, cujusmodi sunt habitus boni seu virtutes: nam magna ex parte circa moderamen affectuum occupantur. Sed de virtutibus, seu bonis habitibus, ac consequenter de malis, seu vitiis nunc est disputandum.

PARS TERTIA

ETHICÆ.

De virtutibus, & vitiis.

Duplicis generis principia actuum humanorum distingui solent in Scholis, *congenita* scilicet & *acquisita*: talia nobis a natura concessa sunt, scilicet *intellectus*, & *voluntas*, de quibus dictum est superiori parte; hæc studio & repetitis actibus comparantur, suntque habitus boni & mali, seu *virtutes* & *vitia*, de quibus hic agendum tum generatim, tum speciatim, ac primo quærendum, quid sit virtus, quid vitium.

[illegible] quia nempe dat [illegible]

gra

ad currendum

[illegible] Deum ut [illegible]

213 [illegible]

Oratio habitualis.

[illegible]

[illegible] Thomam [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

in ad ultimum vite

[illegible]

Vita

In omni autem [illegible]

[illegible]

Si Rutilus, demens.

[illegible]

Ro &
pra omn

[illegible]

Ra

in homine vere Chr

-tem Deum & er

Deum propter se

[illegible]

aliud est
stone ubio [illegible]

[illegible]

CAPUT II.

[illegible]

[illegible]

tuit, quod qu

impedir

prosequitur

CAPUT III.

De Prudentia.

[illegible]

faciunt ;
sum:

[illegible]

[illegible]

[illegible] Pro-

[illegible]

[illegible]

CAPUT IV.

De Justitia.

[illegible] plexione, ut in f[illegible] ptur. v. g. [illegible] 19. Joseph dict[illegible] sanct[illegible] Et c. 5. v. 6. [illegible]

[illegible]

[illegible]

patem servat.

[illegible]

[illegible]

. Cui quaestio

[illegible]

Deo exhibetur, tam

mur ac colitur

[illegible] ad ea sola, [illegible]

citia, &c. tum ex Græcis sive Latinis.

dendo , id e

tnat , peccat

[illegible]

De Fortitudine.

[illegible]

esse virtutem fortem.

[illegible]

dent

per tempus liceat.

incommodum pa

9. opponuntur super-

CAPUT VI.

De Temperamento.

[illegible] otus intra de- [illegible]

[illegible] 2, 2. Quæst. 243. ar. 1.

[illegible] mas loq [illegible]

[illegible] cotis, & surp [illegible]

... is, nunc ...

CAPUT VII.

De peccatis.

... *gnale*, & *actuale* ...

... *el dictum*, *vel* ...

exiguum est,

in Deu

Acedia.

& quadrupedum ,

[illegible] cap. 6.

PARS QUARTA

ETHICÆ.

De variis viri officiis

E[illegible] ... Rempublicam [illegible]

Primo [illegible]

Secundo, [illegible]

Tertio [illegible] Rempublicam.

[illegible]

CAPUT I.

[illegible] fuoque in eum [illegible]

[illegible]

curari se patiantur.

[illegible]

quocirca in creaturarum [illegible]

[illegible]

oder sua-

CAPUT II.

[illegible]

A[illegible]

[illegible] ipsum ab aliis [illegible]

[illegible]

quæ puer est.

[illegible]

Itaque [illegible]

[illegible] tuatur

[illegible]

Sobrius aula

[illegible]

[illegible]

SECTIO II.

[illegible]

[illegible]

CA-

CAPUT I.

di carmon ;

Ut meres

[illegible]

Certo fœdere ca [illegible]

[illegible]

[illegible] Codice eod. tit.

[illegible]

CAPUT II.

De officiis parentum & liberorum.

[illegible]

[illegible]

pria auctoritate , [illegible]

[illegible]

proponent, quo

poffut

nocquam rum cap.

ipso quærens q

Idem meminit de privata Perna, quae patrem suum Cimonem confectum fame affectum, carceri [illegible] frequenter adiens [illegible] suo lacte alebat.

Verum hoc simul exemplo patiuntur, liberorum in parentes ratiocinium sunt, ut licet liberi majorem parentibus amorem debeant, quam parentes liberis, a quibus tamen plerumque beneficia accipiuntur, longe tamen majori studio & affectu parentes complecti solent liberos, quam ab iis amentur, hac fortasse ratione, quod liberos tanquam suas partes considerent, liberi vero se velut a parentibus ortos [illegible] intueantur: unde aiunt vulgo amorem esse veluti quoddam pondus, quod a parentibus in liberos sponte descendit, a liberis vero in parentes non sine difficultate ascendit.

CAPUT III.

De officiis dominorum & servorum.

Quoniam in societate multa sunt officia, quae parent hoc aut illud [illegible] convenient; libere requiruntur [illegible] simul, qui ea perficiant adimplere: adeoque necessaria est dominorum & servorum societas, ut res familiaris rite administretur.

Haec autem societas duobus constituitur, subjectis: *imperio Domini*, qui disponit ac praecipit ea quae agenda sunt, & *obsequio servi aut famuli*, qui ea quae sunt ab hero imperata, exequitur. Neque vero haec societas bona esse sine duobus hisce fundamentis constare posse videtur, cum in omni societate requiratur ordo, qui est *parendi & dispositionis*: & consequenter aliquem imperare oportere, alios obedire.

Et hinc Aristoteles libro I Politicorum, cap. [illegible] natura ordinatum eos imperare debere, quibus major sit prudentia et ingenium, eos vero debere subjici et obedire, qui cum robore corporis praediti, ingenio et ratione minus valent.

Quoniam fere in eis quibusdam naturis contingere, ut quibus [illegible] ingenium, & [illegible] angustior, impotentiam vero & [illegible]

SECTIO III.

[illegible]

qi conveniat, appel-

[illegible]

in Spar-

tana Republica [illegible]

[illegible]

CAPUT I.

De Officiis Principis, & Optimatum.

[illegible] in familia, ibi [illegible] hic locus, omnis [illegible], ut tum accidit, cum [illegible]

[illegible]

n.me conven.unt,

[illegible]

, Lumen quod fe

[illegible]

[illegible]

easti verbum [illegible]

[illegible]

autem Regina Sa[illegible]*ientiam Sa-*

istran [illegible]

4 [illegible]

4 Qua-

mcot . . . Ut sciat, qui

Domitius Ulpianus

anus Gordiani Im-

bellum geri

[illegible]

CAPUT II.

[illegible]

& ministero

crificia Deum redd

stum Euangeliu

tro Olea

od etiam Gen-

nem inducit.

[illegible] s, non [illegible] ulla di- [illegible]

CAPUT III.

[illegible] t, non jus dicebant, [illegible]

[illegible] das curet.

[illegible] causis fur- [illegible] natura [illegible] supervacaneum est.

[illegible]

v. 20. Audiatnus

ftra-

om occultari,

nulla lege pos-

[illegible]

Quat [illegible] e debet agendi ratio.

[illegible]

[illegible] communibus c [illegible]

cur bonorem, bene

cives suos, maxime vero in consanguineos, propinquos, socios, vicinos benevolum esse decet, non tantum ut operam operæ rependat, sed ut eos beneficiis suis occupet, sive laborantibus opitulando, sive commoda incogitantibus afferendo, sive injurias negligendo, aut alio quocumque modo Apostolicis monitis obtemperando, ad Romanos cap. 12. v. 16. & sequentibus. *Nolite esse prudentes apud vosmetipsos: nulli malum pro malo reddentes: providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, non vosmetipsos defendentes, charissimi, sed date locum iræ; scriptum est enim: mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ipsius. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.*

Quinto. Quod in hominum societate fere præcipuum est, bonam fidem a quovis in promissis & conventionibus servari aliis oportet. *Fundamentum est autem justitiæ fides*, idest *dictorum conventorumque constantia & veritas*, inquit Tullius, lib. 1. de Officiis. Idque adeo necessarium putat, ut eam etiam cum hoste servandam velit, lib. 3. ejusdem operis. *Nam illud quidem*, inquit,

Neque dedi, neque do fidem infideli cuiquam, idcirco recte a Poeta dicitur, quia cum tractaretur Atreus, personæ serviendum fuit. Sed si hinc sibi sumunt nullam esse fidem, quæ infideli data sit, videant ne quæratur latebra perjurio. Nec affirmare dubitat, Regulum, etiamsi maximis suppliciis afficiendum se sciret, ad Carthaginienses redire debuisse, prout cum iis convenerat; ne conditiones, pactionesque bellicas & hostiles perturbaret perjurio. *Cum justo enim & legitimo hoste res gerebatur, adversus quem & totum jus feciale, & multa sunt jura communia.* Quam Tullii sententiam a Patre luminum descendisse constat ex Ezech. c. 17. v. 15. ubi Propheta de Sedecia Rege, qui pejeraverat domino suo Regi Nabuchodonosor, sic pronuntiat: *qui dissolvit pactum, numquid effugiet?* In quem locum ita scribit S. Hieron. *Ex hoc etiam discimus inter hostes servandam fidem, & non*

con-

considerandum cui, sed per quem juraveris. Multo enim melior inventus est ille, qui propter nomen Dei tibi credidit, & deceptus est, quam tu qui per occasionem divinæ Majestatis hosti tuo, imo jam amico molitus es insidias. Si hoc alte animo infixum habuissent, qui Uladislao Hungariæ Regi consilium dederunt, ut initam cum Amuratho II. Turcarum Imperatore pacem, solemni sacramento confirmatam, dirimeret, eo quod nulla cum Infideli sit habenda fides: non tantum Christiani sanguinis fusum esset ad Varnam Bulgariæ urbem an. 1444. die 11. Novembris, Divo Martino sacra: neque nunc fortasse magna Hungariæ, & Panno-niæ pars sub jugo inimicorum Christi nominis gemeret, neque Religio Christiana in iis Provinciis captiva teneretur.

Cum vero servanda dicitur fides etiam cum hostibus, non tamen ea lex pactum pro capite pretium prædonibus deferendum jubet. Sunt enim latrones communes generis humani hostes; quibuscum nulla est societas: nullum proinde jus societatis. Sed tamen si adhibito juramento pollicitus esses hoc pretium; tunc non propter latrones, sed propter jurisjurandi reverentiam standum esset promissis. Quod si bona fides cum hostibus, quanto magis cum concivibus est servanda?

Sexto. Denique non satis est ad Christianæ legis complementum, ut opera justitiæ cujusmodi sunt, quæ ex pactis conventis bona fide descendunt, erga proximum exerceantur, sed præterea præstanda sunt opera misericordiæ propter Deum, qui cum sit communis omnium parens, mutuum inter omnes homines, fraternamque dilectionem vult intercedere.

Itaque cum tria sint bonorum operum genera, scilicet *oratio*, *jejunium*, & *eleemosyna*: ut legimus Tobiæ cap. 12. v. 8. *bona est oratio cum jejunio & eleemosyna*: oportet ut ea tum ad nostram, tum ad aliorum utilitatem exerceamus. *Oratio* dicitur elevatio mentis in Deum, per quam vel mala deprecamur, vel bona nobis aliisque petimus, vel Deo benedicimus. *Jejunium* est abstinentia a cibo & potu, secundum modum & tempus ab Ecclesia præscriptum. Jejunium spirituale est

est abstinentia a peccatis, ut docet S. August. Tract. 17. in Joannis Euangelium, n. 5. his verbis. *Jejunium autem magnum & generale est abstinere ab iniquitatibus & illicitis voluptatibus sæculi*. Denique *Eleemosyna* seu misericordia est beneficium, quo alterius miseriæ propter Deum subvenimus. Duplicis generis sunt illius *opera*, nempe *corporalia & spiritualia*. Septem numerantur opera misericordiæ corporalia: scilicet, *esurientes pascere, potum dare sitientibus, operire nudos, redimere captivos, ægrotos invisere, peregrinos hospitio excipere, mortuos sepelire*. Totidem sunt opera misericordiæ spiritualia, nimirum, *ignorantes docere, errantes corrigere, dubitantibus consilium dare, pro salute proximi Deum orare, consolari mœstos, ferre patienter injurias, offensas remittere*.

Hæc & alia præstabit, quisquis *novissima* hominis animo præsentia frequenter est habiturus, scilicet *mortem, judicium, infernum*, & *cœlestem gloriam*. Quorum quidem consideratio tanti momenti est ad vitandum peccatum, ut ad eam expresse nos excitet Sapiens Eccli. cap. 7. v. 40. aurea illa sententia, qua Scientiam moralem, & Institutiones nostras Philosophicas claudemus: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis*.

FINIS.

3624
BIBLIOTECA O.F.M. CAP.
MONTEFUSCO
(Av)

BIBLIOTECA O. F. M. CAP.
MONTEFUSCO
(Av)